

KRISTIAN LEWIS

Pravopisni provjernik – dobar sluga, ali loš gospodar

U drugome broju *Hrvatskoga jezika* iz 2017. objavljen je članak *Kad pravopisni provjernik zadrijema*, u kojemu su istaknute sve dobre strane i prednosti toga računalnog alata, ali je upozoreno i na činjenicu da, unatoč njegovoj pomagačkoj naravi, postoje mjesta na kojima on zadrijema. U tim slučajevima osoba koja se njime služi treba poznavati pravopisna pravila bolje od provjernika jer ako ih ne poznaje, u tekstu će ostati pogreške.

Svi koji se služe pravopisnim provjernikom za hrvatski jezik znaju da on ne čita rečenice, nego riječ po riječ. Dakle, on ne može označiti nepravilan red riječi, sročnost, glagolsku rekciju, odnosno općenito sintaktičke pogreške. S druge strane, pouzdano upozorava na većinu pravopisnih pogrešaka, premda zbog ograničenja na koja smo upozorili propušta pogreške u rečenicama. Ovdje ćemo ukratko pokazati o kakvim je pravopisnim pogreškama riječ. Primjere navedene u članku *Kad pravopisni provjernik zadrijema* načelno nećemo ponavljati, nego ćemo u većini kategorija navesti samo nove primjere.

Jedna je od dugotrajnijih i neispravljenih pogrešaka u pravopisnome provjerniku označavanje riječi *stijenka* kao pogrešne i predlaganje zamjene nepravilnom riječi *stjenka*. Jednako je i s riječi *sljednik*, za koju predlaže zamjenu *sljednik*, što nije pravopisno točan zapis, a umjesto pravilno napisane riječi *postumno* upućuje na nepravilan lik *posthumno*. Nadalje, dopušta pisanje riječi *izviješće* kao pravilno, premda je pravopisno neupitan zapis *izvješće*.

U određenim kontekstima pravopisni provjernik ne razlikuje *ije* i *je* u rečenici (npr. *dodjeli/dodijeli* prema *dodjela/dodijeliti*), ne razlikuje pridjev *sljedeći* i glagolski prilog sadašnji *slijedeći* (a u kosim padežima dopušta sklonidbu *slijedeći pacijent, slijedećega pacijenta, slijedećemu pacijentu...*), ne razlikuje *č* i *ć* u primjerima poput *vijeće/vijeće* (vokativ od *vijek* i imenica *vijeće*), ne razlikuje značenja u primjerima poput *povijesnojezični* (od povijest jezika) i *povijesno-jezični* (povijesni i jezični), odnosno za pravilne zapise *povijesnojezični* i *povijesno-jezični* predlaže pogrešno *povijesno jezični* i slično.

Kad je riječ o sastavljenome i nesastavljenome pisanju, provjernik ne označava pogrešku u zapisima poput *bi smo, bi ste* umjesto pravilnoga *bismo, biste* (**Kad bi ste nas mogli posjetiti?* > *Kad biste nas mogli posjetiti?*; nadalje *će mo, će te* umjesto pravilnoga *ćemo, ćete* (**Nadam se da će te biti zadovoljni.* > *Nadam se da ćete biti zadovoljni.*) te *jeli* umjesto *je li* (**Jeli već stigao kući?* > *Je li već stigao kući?*). Problem sastavljenoga i nesastavljenoga pisanja očit je i pri zapisivanju pojedinih složenica povezanih spojnikom *-o-*. Neke od njih pravopisni provjernik prepoznaje, no mnoge podcrtava crvenim, pa korisnici koji nastoje ispraviti pogrešku u takvim slučajevima primjenjuju dva rješenja: između sastavnica upisuju bjelinu ili spojnicu. Međutim, upisivanjem bjeline uvijek pravopisno

griješ, a upisivanjem spojnice griješ u kontekstu jer zapis sa spojnicom ima drugo značenje. Primjerice, pridjev *fizičkokemijski* izveden je od *fizička kemija*, a u pridjevu *fizičko-kemijski* sastavnice su *fizički* i *kemijski* ravnopravne, odnosno nešto je i *fizičko* i *kemijsko*. Zapis *fizičko kemijski* pravopisno i značenjski nije smislen. Od svih triju zapisa provjernik podcrtava samo *fizičkokemijski*. Jednak je slučaj i u primjerima *političkoekonomski* (od *politička ekonomija*) i *političko-ekonomski* (*politički* i *ekonomski*) uz nepravilan zapis *političko ekonomski* ili *upravnopravni* (od *upravno pravo*) i *upravno-pravni* (*upravni* i *pravni*) uz nepravilan zapis *upravno pravni*.

Pravopisni problem nerazlikovanja *č* i *ć* čest je kod izvornih govornika hrvatskoga jezika, a kad ga ne razlikuje ni pravopisni provjernik, izvor je pogrešaka u tekstovima. Tako provjernik ne označava pogrešku u primjerima poput *Ja ću ustrajati. (aorist od *čiti*) umjesto pravilnoga *Ja ću ustrajati*. (prezent od *htjeti*); **Ujesen djeca vole skupljati lišće*. (vokativ od *lisac*) umjesto *Ujesen djeca vole skupljati lišće*. (zbirna imenica od *list*); *trkači automobil (množina od *trkač*) umjesto *trkači automobil* (pridjev *trkači*) ili *brijači aparat (množina od *brijač*) umjesto *brijači aparat* (pridjev *brijači*).

Uz već spomenute primjere nerazlikovanja *i* je i *je* mogu se navesti još dva rečenična primjera: **Njegovo ponašanje loše joj je sijelo*. (imenica *sijelo*) umjesto *Njegovo ponašanje loše joj je sjelo*. (pridjev radni od *sjesti*) te **U svijetlu nedavnih promjena promijenila se i ona*. (ž. r. od *svijetao*) umjesto *U svijetlu nedavnih promjena promijenila se i ona*. (imenica *svjetlo*).

Kad je riječ o nerazlikovanju značenja glagola, moguće je da se pogriješi u uporabi prezenta glagola *poticati* i *potjecati*, pa zbog neoznačavanja značenjske pogreške ostaje pogreška kao u sljedećemu primjeru: **Njegovi potiču iz Samobora*. (prezent od *poticati*) umjesto pravilnoga *Njegovi potječu iz Samobora*. (prezent od *potjecati*). Osim u značenju pojedinih glagola, pravopisni provjernik nije dokraja pouzdan ni u razlikovanju glagolskih oblika. Primjerice, u rečenici **Popisu je pridodat još jedan šabist*. riječ *pridodat* provjernik prepoznaje kao krnji infinitiv od glagola *pridodati*, a riječ je o pridjevu trpnom koji u standardnome jeziku glasi *pridodan*, pa bi pravilno trebalo pisati *Popisu je pridodan još jedan šabist*. U primjeru **Nali mu čašu soka!* upotrijebljen je aorist od *naliti*, a za izricanje molbe ili zapovijedi treba upotrijebiti imperativ: *Nalij mu čašu soka!*

Ograničenja provjernika mogu se vidjeti i pri nerazlikovanju glagola i imenice kao u primjeru **Vikendom posjete traju dulje*. (prezent od *posjetiti*) umjesto *Vikendom posjeti traju dulje*. (imenica *posjet*).

Kako je jedno od važnih pravopisnih poglavlja ono o pisanju velikoga i maloga početnog slova, važno je da je provjernik pouzdan u primjeni pravopisnih pravila o velikome i malome početnom slovu. Načelno i jest tako, ali nekoliko nam primjera svjedoči o tome da valja biti na oprezu jer su pogreške ipak moguće. Na primjer, provjernik kao pogrešku ne označava pisanje riječi *Internet* velikim početnim slovom, premda pravopis propisuje uporabu maloga početnog slova (*internet*). Nadalje, u rečenici **Rođena je u zagrebu*. prepoznat je prezent od *zagrepsti* i pogreška nije podcrtana, a pravilan je zapis *Rođena je*

u Zagrebu. (ime grada). Slično je i u primjerima **Primio je pismo od jelene*. (imenica *jelen*) umjesto *Primio je pismo od Jelene*. (osobno ime) ili **Išla je u ured gospodina kovača*. (opća imenica) umjesto *Išla je u ured gospodina Kovača*. (prezime).

Pravopisni provjernik može biti i u većini slučajeva jest korisno pomagalo pri oblikovanju teksta i provjeri njegove pravilnosti, ali korisnik mora biti svjestan da sva rješenja koja provjernik predlaže nisu uvijek pravopisno i gramatički točna. Drugim riječima, koliko god bio dobar za ispravljanje pogrešaka u tipkanju, on zna manje od čovjeka. Stoga bi svaki govornik hrvatskoga jezika trebao nastojati što bolje ovladati pravopisnim pravilima kako ga provjernik ne bi mogao navesti na pogrešna rješenja.

nepravilan zapis	pravilan zapis
izviješće	<i>izvješeće</i>
posthumno	<i>postumno</i>
slijednik	<i>sljednik</i>
stjenka	<i>stijenka</i>
nerazlikovanje ije i je	
Stranka moli da joj se <u>dodjeli</u> odvjetnik. (imenica <i>do djela</i>)	Stranka moli da joj se <i>dodijeli</i> odvjetnik. (prezent od <i>dodijeliti</i>)
<u>Sljedeći</u> Petra, stigli su u park. (pridjev <i>sljedeći</i>)	<i>Slijedeći</i> Petra, stigli su u park. (glagolski prilog sadašnji od <i>slijediti</i>)
Njegovo ponašanje loše joj je <u>sijelo</u> . (imenica <i>sijelo</i>)	Njegovo ponašanje loše joj je <i>sjelo</i> . (pridjev radni od <i>sjesti</i>)
U <u>svijetlu</u> nedavnih promjena promijenila se i ona. (ž. r. od <i>svijetao</i>)	U <i>svjetlu</i> nedavnih promjena promijenila se i ona. (imenica <i>svjetlo</i>)
nerazlikovanje č i ċ	
Ja <u>ču</u> ustrajati. (aorist od <i>čuti</i>)	Ja <i>ću</i> ustrajati. (prezent od <i>htjeti</i>)
Ujesen djeca vole skupljati <u>lišće</u> . (vokativ od <i>lisac</i>)	Ujesen djeca vole skupljati <i>lišće</i> . (zbirna imenica od <i>list</i>)
<u>trkači</u> automobil (množina od <i>trkač</i>)	<i>trkaći</i> automobil (pridjev <i>trkaći</i>)
<u>brijači</u> aparat (množina od <i>brijač</i>)	<i>brijaći</i> aparat (pridjev <i>brijaći</i>)
<u>vijeće</u> gradske četvrti (imenica <i>vijek</i>)	<i>vijeće</i> gradske četvrti (imenica <i>vijeće</i>)

sastavljeno i nesastavljeno pisanje

bi smo, bi ste	bismo, biste
će mo, će te	ćemo, ćete
<u>Jeli</u> stigao kući? (pridjev radni od <i>jesti</i>)	<i>Je li</i> stigao kući? (glagol <i>biti</i> i čestica <i>li</i>)
povijesno jezični	povijesnojezični (od <i>povijest jezika</i>) povijesno-jezični (<i>povijesni</i> i <i>jezični</i>)
političko ekonomski	političkoekonomski (od <i>politička ekonomija</i>) političko-ekonomski (<i>politički</i> i <i>ekonomski</i>)
upravno pravni	upravnopravni (od <i>upravno pravo</i>) upravno-pravni (<i>upravni</i> i <i>pravni</i>)

nerazlikovanje značenja glagola

Njegovi <u>potiču</u> iz Samobora. (prezent od <i>poticati</i>)	Njegovi <i>potječu</i> iz Samobora. (prezent od <i>potjecati</i>)
--	--

nerazlikovanje glagolskih oblika

Popisu je <u>pridodat</u> još jedan šahist. (krnji infinitiv od <i>pridodati</i>)	Popisu je <i>pridodan</i> još jedan šahist. (pridjev trpni od <i>pridodati</i>)
<u>Nali</u> mu čašu soka! (aorist od <i>naliti</i>)	<i>Nalij</i> mu čašu soka! (imperativ od <i>naliti</i>)

nerazlikovanje glagola i imenice

Vikendom <u>posjete</u> traju dulje. (prezent od <i>posjetiti</i>)	Vikendom <i>posjeti</i> traju dulje. (imenica <i>posjet</i>)
---	---

nerazlikovanje velikoga i maloga početnog slova

sigurnost na <u>Internetu</u>	sigurnost na <i>internetu</i>
Rođena je u <u>zagrebu</u> . (prezent od <i>zagrepsti</i>)	Rođena je u <i>Zagrebu</i> . (ime grada)
Primio je pismo od <u>jelene</u> . (imenica <i>jelen</i>)	Primio je pismo od <i>Jelene</i> . (osobno ime)
Išla je u ured gospodina <u>kovača</u> . (opća imenica)	Išla je u ured gospodina <i>Kovača</i> . (prezime)